

En steeds klinkt de roep om controle

MIEK SMILDE is juridisch onderzoeksjournalist en schrijver.

PROFESSIONEEL GEWETEN

MIEK SMILDE

Het begon bij de accountants en daarna vielen ze allemaal als dominostenen achter elkaar. Bankiers, advocaten, priesters en deze week de topman van een woningcorporatie. Er is 'iets' misgegaan, en daaraan moet 'iets' worden gedaan. Antwoord: meer toezicht. En als het toezicht faalt, moet er controle op het toezicht komen. Het is dat Nederland zoveel oud-bestuurders heeft, anders hadden we een chronisch tekort aan mankracht op de controlemarkt.

Arthur Docters van Leeuwen, Wim Deetman, Rieke Samson en nu weer Rein Jan Hoekstra: ze hebben er allemaal een interessante oudere dag aan. Dat is hun van harte gegund, maar deze manier van denken gaat voorbij aan wat het cement van een

samenleving is, namelijk persoonlijke verantwoordelijkheid nemen. Zeker als professional.

Persoonlijke verantwoordelijkheid nemen betekent heel simpel dat je je werk naar eer en geweten doet. Ja, dat betekent schipperen. Jouw eer en jouw geweten hoeven immers niet te stroken met die van je baas of je klant. Daar praat je over, daar maak je keuzes in. Als freelance journalist weet ik bijvoorbeeld maar al te goed dat de waarheid niet bestaat en dat je nieuws op heel veel verschillende manieren kunt brengen. Leg eens drie ochtendkranten naast elkaar en je ziet dat de wereld er in de Telegraaf anders uitziet dan in de Volkskrant. Dat laat onverlet dat er een ondergrens is aan wat mensen kunnen, of zelfs zouden moeten tolereren. Voor de een ligt die grens misschien wat verder dan voor een ander, maar vrijwel iedere professional heeft een professioneel geweten. De waarheid heeft veel gezichten, de leugen maar één. Dat is de grens.

De professionele verantwoordelijkheid lijkt in de loop van de tijd te zijn weggelekt in een moeras van collectieve verantwoordingsconstructies waarin niemand meer goed weet who 's to blame. Fouten in de bedrijfsadministratie, omkoopsommen in de vastgoedbranche, malafide beleggingsproducten,

speculeren met derivaten en zelfs seksueel misbruik: het wordt achteraf verkocht alsof het gewoon was omdat 'iedereen' het deed. Achter de brede rug van het collectief is het veilig schuilen. Zeker met al die toezichthouders die op hun beurt weer worden gecontroleerd.

Ik ben ervan overtuigd dat nog meer toezicht en controle professionals niet helpen hun werk beter te doen. En ze helpen ook niet om klanten en burgers het vertrouwen terug te geven waaraan zij wel behoefte hebben. Vertrouwen is namelijk gebaat bij mensen die verantwoordelijkheid durven nemen, niet bij hen die er alleen maar verantwoording over afleggen.

Neem de financiële dienstverlening. Ik krijg al maanden post van de ING over mijn beleggingsproducten met allerhande ingewikkelde zinsconstructies die suggereren dat ik enorm heb geboft. De bank legt verantwoording af en refereert aan nieuwe regels, nieuwe afspraken en andere toezichthouders. Nergens staat dat de bank zich, net als alle andere financiële dienstverleners, gewoon heeft laten meeslepen met de drift om nog meer om te zetten en dat dit ten koste is gegaan van zijn klanten. Nergens wordt uitgelegd hoe het zover heeft kunnen komen met die credit default swaps en hoe de bankiers daar zelf tegenover stonden. Niemand neemt

zijn persoonlijke
verantwoordelijkheid, en
dat is wat mij het meest
stoort. Niet het verlies op de
lopende rekening, maar het
gebrek aan persoonlijke
moed.

Het vertrouwen in de
financiële wereld is niet
geschaad omdat er te veel
verantwoording is afgelegd,
maar omdat er te weinig
persoonlijke
verantwoordelijkheid is
genomen. Precies hetzelfde
geldt voor de
vastgoedwereld, de rooms-
katholieke kerk, de
accountancy of de
advocatuur.

'Extra controle om het
toezicht transparant te
maken' helpt niemand aan
een geweten. Terwijl dat
precies is waaraan we
behoefte hebben. Aan
mensen die hun werk naar
eer en geweten doen. Wie
daarbij fouten maakt, moet
zich achteraf durven
verantwoorden, zo nodig bij
de rechter. De collectieve
grens van wat toelaatbaar is
en wat niet wordt getrokken
in de openbare rechtspraak.
De individuele grens van
persoonlijke
verantwoordelijkheid trekt
iemand als hij in de spiegel
kijkt. Niet achter de rug van
de controlerende
toezichthouder.

We stapelen controle-
organen als bakstenen.
Maar wat ontbreekt, is het
cement van de persoonlijke
verantwoordelijkheid.

''Achter de brede rug van
het collectief is het veilig
schuilen,,